

بسیج راهبردی نوین در تقویت پدافند غیرعامل کشور

نویسنده

جناب چرّاخ

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی
مرکز انتشارات راهبردی

تهران - تابستان ۱۳۹۹

سرشناسه	: چراخ، جلیل، ۱۳۴۰-
عنوان و نام پدیدآور	: بسیج راهبردی نوین در تقویت پدافند غیرعامل کشور/ نویسنده جلیل چراخ؛ ویراستار ادبی ریحانه شیخ‌سفلی، معصومه اشتری‌ماهنی؛ ناظر ویراستار مهران غلامیان.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، مرکز انتشارات راهبردی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۹ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۸-۱۵۵-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: بسیج -- ایران
موضوع	: Mobilization -- Iran*
موضوع	: دفاع غیرنظامی -- ایران
موضوع	: Civil defense -- Iran
موضوع	: نیروهای مسلح -- بسیج
موضوع	: Armed Forces -- Mobilization
شناسه افزوده	: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، مرکز انتشارات راهبردی
رده بندی کنگره	: UA۸۰۰
رده بندی دیویی	: ۳۵۵ . ۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۲۱۱۸۲۶

بسیج راهبردی نوین در تقویت پدافند غیرعامل کشور

نویسندگان: جلیل چراخ

ویراستار ادبی: ریحانه شیخ‌سفلی - معصومه اشتری‌ماهنی

ناظر ویراستار: مهران غلامیان

صفحه‌آرا: علی مهدی‌زاده

طراح جلد: زهرا مهدوی

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۹

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه -

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۸-۱۵۵-۱

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

مرکز انتشارات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

تلفن ۲۲۹۷۰۳۳۳ نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

سخن ناشر

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی به عنوان سازوکاری علمی و سازمانی در توسعه ادبیات راهبردی و آموزش مدیران عالی کشور در حوزه مسائل راهبردی، دفاعی و امنیتی، با بهره‌گیری از بنیان‌ها و نظریه‌های بومی، در صدد تدوین راهبردهای تعالی بخش به منظور تحقق اهداف منبثق از رسالت و مأموریت علمی خویش است.

این دانشگاه و پژوهشگاه از مراکز علمی کلیدی و حساس در عرصه مسائل راهبردی است که از بدو تشکیل و راه‌اندازی آن پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی در صحنه آموزش مسائل دفاعی - امنیتی به منظور کادرسازی متناسب با اهداف مقدس جمهوری اسلامی در سطوح فرمان عالی کشوری و لشکری پیش‌قدم بوده و وظیفه خطیر خود در جهت آموزش فرماندهان و مدیران عالی‌رتبه کشور را سرلوحه تمامی برنامه‌ها قرار داده است.

این امر هنگامی مهم‌تر می‌نماید که در این پژوهشی و عمیق به پیرامون کشور، منطقه و جهان داشته باشیم؛ چراکه با ظهور تهدیدات نوین در عرصه بین‌الملل، لزوم داشتن چنین کانونی برای به هنگام نگاه‌داشتن مدیران عالی و فرماندهان نظامی کاملاً ملموس خواهد بود. از سوی دیگر ایده ایجاد تمدنی بزرگ موجب می‌شود تا این تلاش و تعهد موجب توسعه همکاری‌ها و ترغیب سازمان‌هایی گردد که برای پیرامون از این هدف متعالی و ایجاد تحول در برنامه‌ها و فعالیت‌ها تولید و توزیع ادبیات راهبردی را یاری نمایند.

با نگرش به این رویکرد و اهمیت موضوع، لزوم تولید و توزیع ادبیات راهبردی در دانشگاه و پژوهشگاه که ماحصل تلاش اساتید و فرهیختگان متخصص در علوم راهبردی و دانش آموختگانی است که با نهایت تلاش و کوشش مدت‌زمان مفیدی از دوران زندگی خود را جهت فراگیری مفاهیم و اصول علوم راهبردی و تدوین رساله دکتری در دانشگاه و پژوهشگاه طی نموده‌اند، نمایان می‌گردد.

در این راستا مرکز انتشارات راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی در سه حوزه مدیریت راهبردی، دفاع ملی و امنیت ملی با اهتمام به برنامه‌ها و در چارچوب اهداف و مفاهیم عالیه نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و تدابیر رهبر معظم انقلاب اسلامی و فرماندهی کل قوا حضرت امام خامنه‌ای ^{مدظله العالی}، سعی در انتقال مفاهیم و آموزه‌های خود به سطوح مختلف مدیران و ارکان جامعه داشته و در این بستر دست‌های پرتوانی که نیل به این اهداف را تسهیل می‌نمایند به گرمی می‌فشارد.

و ما توفیقنا اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا وَ اِلَيْهِ نُنِيبُ
دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه
۱۹	فصل اول: کارکردها و ظرفیت‌های بسیج
۲۱	بخش اول: شناخت بسیج
۲۱	بخش دوم: بسیج در اندیشه امام خمینی (رحمة الله علیه) و امام خامنه‌ای (مد ظله العالی)
۲۲	هستان شناسی بسیج
۲۳	بسیج چندوجهی
۲۳	بسیج، گرگشای کارهای بزرگ
۲۴	ارکان و ساختار بسیج برای نقش‌آفرینی
۲۷	بخش سوم: پیشینه تشکیل و به‌کارگیری بسیج در کشور
۳۰	چشم‌انداز سازمان بسیج مستضعفین
۳۰	مأموریت سازمان بسیج مستضعفین
۳۱	اصول پایه بسیج
۳۴	بخش چهارم: ویژگی‌های بسیج
۳۵	ویژگی‌های بسیج (سازمانی)
۳۹	ویژگی‌های بسیجی
۴۳	بخش پنجم: کارکردهای بسیج
۴۴	الف) کارکردهای عمده دفاعی بسیج (در مقابله با تهدیدات نظامی)
۴۴	ب) کارکردهای عمده دفاعی بسیج (در بعد عمق‌بخشی دفاعی)
۴۴	پ) کارکردهای عمده امنیتی بسیج (در بعد مقابله با تهدیدات امنیتی)
۴۴	ت) کارکردهای عمده امنیتی بسیج (در بعد عمق‌بخشی به امنیت پایدار مردمی)
۴۴	ث) کارکردهای عمده اجتماعی بسیج (در بعد عمق‌بخشی اجتماعی)
۴۵	ج) کارکردهای عمده اقتصادی و اجتماعی بسیج (در بعد عمق‌بخشی اقتصادی)
۴۵	ج) کارکردهای عمده بسیج در عرصه جنبش نرم‌افزاری
۴۶	حدود وظایف بسیج در امر پدافند غیرعامل
۴۶	فرهنگی و تبلیغی
۴۶	آموزش عمومی
۴۷	علمی و پژوهشی
۴۷	امداد و نجات
۴۷	بهداشت و درمان
۴۸	اطلاع‌رسانی و هدایت افکار عمومی
۴۸	آمادگی، تمرین و رزمایش
۴۸	حفاظت و امنیت

تهدید شناسی.....	۴۹
بسیج در زمینه تهدید شناسی می تواند اقدامات زیر را انجام دهد.....	۴۹
کمک به مدیریت بحران ناشی از جنگ و در شرایط اضطرار.....	۵۰
فنی و تخصصی.....	۵۰
محورهای اساسی کارکرد بسیج در دستگاه های اجرایی در حوزه دفاع غیرعامل.....	۵۱
آموزش و فرهنگ سازی و اطلاع رسانی.....	۵۱
رزمایش و آمادگی.....	۵۲
تهدید شناسی.....	۵۲
سازماندهی مشاغل.....	۵۳
همکاری با - راست.....	۵۴
همکاری در مدیریت بحران در شرایط اضطرار.....	۵۴
مشاوره تخصصی.....	۵۵
جمع بندی فصل اول.....	۵۵
فصل دوم: پدافند غیرعامل	۵۹
بخش اول: مفهوم شناسی پدافند غیرعامل.....	۶۱
تعریف پدافند غیرعامل.....	۶۱
تاریخچه و بررسی پیشینه پدافند غیرعامل.....	۶۳
پدافند غیرعامل در تاریخ اسلام.....	۶۹
پدافند غیرعامل در ایران.....	۷۲
پدافند غیرعامل در برخی از کشورها.....	۷۳
پدافند غیرعامل از دیدگاه امام خمینه ای (مدظله العالی).....	۸۱
پدافند غیرعامل از منظر قانون.....	۸۲
سیاست های کلی پدافند غیرعامل کشور.....	۸۲
پدافند غیرعامل در برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران.....	۸۴
اهداف و سطوح پدافند غیرعامل.....	۸۷
اهداف پدافند غیرعامل.....	۹۰
حوزه های پدافند غیرعامل.....	۹۲
اصول پدافند غیرعامل.....	۹۳
روش های پدافند غیرعامل.....	۹۸
رسالت، چشم انداز، مأموریت و وظایف سازمان پدافند غیرعامل.....	۹۹
اقدامات اساسی پدافند غیرعامل در دستگاه های اجرایی.....	۱۰۲
راهنماهای پدافند غیرعامل.....	۱۰۳
جمع بندی بخش اول.....	۱۰۵

۱۰۶	بخش دوم: نظریه‌های جنگی مرتبط با پدافند غیرعامل
۱۰۷	نظریه دوه
۱۰۸	نظریه ویلیام مایکل
۱۰۹	راهبرد نشانه‌گیری (انهدام مراکز ثقل)
۱۰۹	جنگ شهرها
۱۱۰	راهبرد تمرکززدایی کره شمالی
۱۱۱	نظریه پنج حلقه راهبردی واردن
۱۱۵	جمع‌بندی فصل دوم
۱۱۷	فصل سوم: تهدیدات و مشخصات جنگ آینده
۱۲۱	بخش اول: تهدیدات نظامی آمریکا نسبت به جمهوری اسلامی ایران
۱۲۶	اولویت‌های تهاجم به اهداف
۱۲۶	بخش دوم: تهدیدات نظامی رژیم صهیونیستی نسبت به جمهوری اسلامی ایران
۱۲۷	دلایل دشمنی رژیم صهیونیستی با جمهوری اسلامی ایران
۱۲۸	سناریوهای تهدید رژیم صهیونیستی برای ایران
۱۳۱	نقل تهاجم رژیم صهیونیستی
۱۳۲	بخش سوم: جنگ آینده و تهدیدات نظامی برای جمهوری اسلامی ایران
۱۳۳	اندیشه‌های حاکم بر جنگ‌ها
۱۳۴	ابعاد و ماهیت جنگ‌های آینده
۱۳۴	نظریه نسل‌بندی جنگ‌ها (نسل چهارم)
۱۳۷	رویکردهای جنگ آینده
۱۳۹	ویژگی‌های جنگ آینده
۱۴۲	مشخصات جنگ آینده
۱۴۴	ابعاد نظامی جنگ‌های آینده
۱۴۷	بخش چهارم: وضعیت و سناریوهای تهدید نظامی احتمالی علیه جمهوری اسلامی ایران
۱۵۲	بخش پنجم: فرصت‌های مرتبط با پدافند غیرعامل
۱۵۳	جمع‌بندی فصل سوم
۱۵۷	فصل چهارم: سخن پایانی
۱۶۰	نقش‌های بسیج در تقویت پدافند غیرعامل به ترتیب اهمیت
۱۶۱	تهدیدات خارجی مرتبط با پدافند غیرعامل
۱۶۱	فرصت‌های کشور مرتبط با پدافند غیرعامل
۱۶۲	آسیب‌های فراروی پدافند غیرعامل
۱۶۲	نیازها و الزامات کلی پدافند غیرعامل

ظرفیت‌ها و کارکردهای کلی بسیج قابل به‌کارگیری در پدافند غیرعامل: ۱۶۳.....

حوزه‌های تأثیرگذار بسیج در پدافند غیرعامل: ۱۶۳.....

منابع: ۱۶۷.....

www.ketab.ir